

6

Beste kategoria batzuen datibo osagarriak

Predikatuen inguruko deskribapen eta azalpena izan da orain arte garatu duguna, hori da-eta printzipioz datibo sintagmen izaera zehazteko lehen urratsa. Datiboa osorik ulertzearren, baina, badira aztertu beharreko bestelako alderdiak. Liburuan zehar han-hemenka igoera datiboez aritu gara, hau da, perpausaren predikatu nagusiaren argumentuak izan gabe, sintaktikoki halakoak balira bezala jokatzaren duten horietaz, komunztadura harremanetan sartzen direlako, esate baterako. Oso esparru zabala dugu hau, eta neurri handi batean, jorratu gabea. Hemen, berriz ere, hasierako hurbilketa besterik ez dugu egingo.

6.1. Adjektiboak

Orain arte nagusiki arakatu dugun kategoria aditza izan da, tarteka aditz ez diren predikaturen bat edo beste aipatu ditugun arren. Hemendik aurrera, aditz ez diren kategoria horiez arduratuko gara, eta adjektibo edota adberbioekin hasiko dugu ibilbidea.

Adjektiboen artean badira batzuk bereziki datiboaz lagundurik agertzen direnak. Esate baterako, *atsegin* adjektiboa *atsegin izan*²¹⁸ predikatuan jaso daiteke konfigurazio inakusatibo datibodunean. Halakoetan, datiboaren theta-rola espermentatzailea da. Rol hau nekez etor liteke *izan* bezalako predikatu betegarri batetik, semantikoki hutsa da-eta; hortaz, *atsegin* bezalako adjektibo psikologiko batetik etorri behar zaio theta-rola datiboari, *ez izanetik*. Konfigurazio hau, beraz, aditz psikologikoekin —3. kapitulua— aurkitu dugunaren modukoa da:

---

²¹⁸ *Atsegin* “(Con aux. intrans. bipersonal). Ser grato, gustar, agradar. *Tr.* Documentado en autores meridionales y en J. Etchepare.” (OEH III: 226)

- (338) a. Niri eztabaidak atsegin yataz (Altuna 81)
 b. Orixez geroztik doinu berri batean ikasi du mintzaten euskal prosak, atsegin bazaigu eta ez bazaigu (MIH 261)

Atsegin, OEHK dakartzan sorta bereko adibideetan, adjektiboa dela erakusteko badira aipa daitezkeen bestelako erakusgarriak. Ondoko lehen etsenpluan, adibidez, *-ago* konparaziozkoaz jasotzen da, *agit*z adverbio graduatzaileaz lagundurik, eta bigarreanean *arras* adverbioak laguntzen du:

- (339) a. Agitz atseginago zaio denbora berean guk gere aragi lotsagabea nekaerazi edo mortifikatzea (Arr *May* 123)
 b. Arras atsegin zizaion erdaldunen ezpainetan esaten zituen mordoi-lokeriek sorteraizten zuten irrifarrea ikustea (MIH 367)

Atsegin, baina, kategoriari dagokionez, adjektiboa ez ezik, izena ere izan daiteke. Hala, konfigurazio iragankorrean ere ager daiteke *atsegin izan*:²¹⁹

- (340) a. Eta alde z damu dut eta alde z atsegin (Ax 11 (V 5))
 b. Hala zare, eta hala izanen zare, eta hainitz dut atsegin (Dv *LEd* 120)

Konfigurazio iragankor horretaz azpimarratzekoa da osagarria adibide askotan postposizio batez (b-d) adierazten dela eta ez, nahitaez, absolutibo hutsaz²²⁰ (a):

- (341) a. Atsegin dut zure adiskide izaitea (ES 235)
 b. Atsegin det zuek ni ikustera etortzeaz (Arr *GB* 135)
 c. Atsegin dudala bekhattuaz? Kontent naizela Deabruaren esklabotasanaz? (Brtc 171)
 d. Oh! Zonbat atsegin dudan hoinbertze jakitateren eta modestiaren elgarrekin khausitzeaz (Laph 168)

(a) adibidean, badirudi *atseginek* osagarri izaera guztiz galdu duela predikatuaren barruan. Hala, *zure adiskide izaitea* da adibide honetan osagarria. Bide beretik, azter litezke gainerakoak (b-d) ere, *atsegin izan* konfigurazio nolabait inergatiboa balitz bezala postposizio batez lagundurik —inergatiboa diogu, ez baitago (a) adibidean aurkitu dugun absolutibo osagarriaren modukorik kasu honetan—. Lehenago ere izan ditugu aipagai postposiziodun konfigurazio inergatiboak —aspektu/ekintza aditzez 4.1.1 ari ginela adibidez—. Dena den, adibide hauetarako (b-d) badago beste azterbide naturalago bat: konfigurazio ira-

²¹⁹ *Atsegin izan* (G ap. A; SP, Ht VocGr, Lar, Añ, H). “(Con aux. trans.). Complacerse, alegrarse; gustar, agradar, querer, desear.” (OEH III: 226).

²²⁰ Gaur egungo testuetan, absolutiboa da, itxuraz, nagusi.

gankortzat har daiteke, *atsegin* osagarria delarik —osagarri nolabait biluzia—, eta konfigurazio iragankor horri postposizioa gaineratzen zaiola pentsa daiteke.

Bestelako predikatuak ere osa ditzake *atsegin*ek, hala nola, *atsegin egin*, *eman*²²¹ aditz arinekoak biak —*egin*, *eman*—, OEHk (III: 224) dakarrenez. Orduan aurrekoa ez bezala, datiboduna da konfigurazio iragankorra —(a) adibidean, biak, konfigurazio iragankor eta iragangaitz datibodunak ikus daitezke—:

- (342) a. —Atsegin al dautsu? —Inddar atsegin yat, bai eguno bada (Otx 153)
- b. Bai, yaun Anbrusi, atseginen digu; kanta zerbait, esan zun Marik (Or *Mi* 7s)
- c. Etxat damutuko mordoloki idatziriko usteri onetaz, irakurle guztiei atsegiten badeutse (Or *Tormes* 5)

(b,c) etsenpluetara begira, badago gainerakoetan ez dagoen ezaugarri nabarmen bat: *atseginen* eta *atsegiten* aspektudun adizkiak dira. Aldiz, ikusi ditugun beste guztietan *atsegin* hutsa da ageri dena, aspektu markarik gabea, alegia. *Atsegiten*, esate baterako, bi modutara azter daiteke: edo i. *atseginena* dela uste dugu —*ten* aspektudun morfema gaineraturik, edo ii. *atsegin eginena* dela interpretatzen dugu —OEHk interpretatu duen bezala— eta —*ten* aspektu marka *atsegini* berari gaineratu beharrean, *egini* ezarri zaiola pentsatzen dugu. Itxuraz hutsala den diferentziak badu bere garrantzia, kontuan hartzen badugu aspektu markak jasotzeak aditz bihurtzen duela *atsegin* i. hipotesian,²²² eta ii. hipotesian, berriz, ez. Aditza ez bada, *egin* arineko predikatu konplexuaren atal bat baino, orduan badugu hemen aipatzeko arrazoia, predikatu konplexuen atal honetan.

Higuin ere ez da asko urruntzen *atseginen* jokabidetik. Izatez, antzeko predikatu konplexua, *higuin izan*, eta antzeko konfigurazioak sortzen ditu, esate batera, konfigurazio inakusatibo datiboduna (a,b) edota iragankorra (d,e) —bi konfigurazioak daude (c) adibidean—:

- (343) a. Herri belz hau iguin zait (Volt 136)
- b. Laket zaitzu iustizia, / iniustizia higuin (Hm 51)
- c. Higoitzen zaitzu, hura higoen duzu (SP *Imit* III 40,4)
- d. Higuin duzula zure burua (Dv *LEd* 128)
- e. Bata higuin izanen du eta bertzea du maitatuko (He Mt 6, 24)

---

²²¹ *Atsegin egin*, *atsegin eman*. “Contentar, complacer, gustar, agradar (Con aux. trans. tri-personal). Salvo un ej. de Ubillos, los demás son del presente siglo; no se documenta en textos septentrionales.” (OEH III: 224)

²²² OEHk (III:229) *atsegin*du aditza ere badakar, eta irakurleak ikusiko duenez, aspektu markarik ez zaio falta erakusten dituen askotariko konfigurazioetan —adibidez, *Umiak ondo azten dituban Gurasua atseginduko da ta konsolatuko da bere semiagaz ta alabiazgaz* (fB *Ic* app. 1) inakusatibo soilean—.

OEHren (IX: 198) adibideei begira, ugariagoak dirudite konfigurazio irangakorrek, inakusatibokoek baino. Konfigurazio bat ala bestearen oinarrian, *atsegin*ekin ikusi dugun bezala, *higuinen* kategoria dagoela dirudi: inakusatiboan *higuin* adjektiboa dela pentsa daiteke eta irangakorrean, berriz, izena. Jakina, kasu guztietan salbuespenik gabe, predikatu konplexu bat dugu, bate-tik, *higuin* eta bestetik, *izan* aditz arina biltzen dituena.

Atsegin edota *higuin* ez dira berez datiboa eskatzen duten adjektiboetako zerrenda labur samar bateko aleak besterik, baina nahikoa ondo azal dezake, oro har, nolakoak diren predikatu konplexuek erakusten dituzten datiboak eta zein diren eurak aztertzeko bideak. Esate baterako, *niri Rachmaninov atsegin zait* diogunean, *izan* aditz arina dugu eta itxuraz *niri* datibo sintagma ez diogu aditz arin horri zor, ez bada *atsegin* adjektiboari. Jakina, *niri* datibo sintagma *atsegin izan* predikatu osoari gaineratzen zaio, baina predikatu horren barruan dauden banakoei begira, *atsegin* adjektiboari loturik dagoela dirudi eta ez *izan* aditz arinari. Hala, datibo argumentua sortzez adjektibo bati loturik egon daitekeen arren, adjektiboarekin batera osatzen duen sortzezko sintagma horretatik atera edota igo daiteke predikatu konplexu osoaren osagai bihurtuz. Hortaz, nolabait igoera jasan dezaketen datiboak dira hemen aztergai ditugunak edo, nahiago bada, igoera datiboak.

Ikus dezagun beste adibide batez. *Adi*²²³ OEHtik jasotako adibide asko eta askotan, nagusiki datiboarekin erabiltzen da (a-d).²²⁴ *Adik egon* aditz ari-naz osatzen du predikatua, ikusiko dugunez:

- (344) a. Egon oi dira umiari adi, orain mosuka, gero siñuka, ain laster barrereka (Ast II 201)
- b. Zenbat bider nagotzu adi balkoetik! (AB *AmaE* 263)
- c. Tomas Kirru behintzat aoa zabalik adi-adi egoakion (Bilbao *Ipuib* 150)
- d. Itxas-gizonak ixar argijai / adi egoten oi dira (Enb 40) (a)ren berdina

Adibideei begira berehalako diferentzia batek bereizten ditu (a,d) adibideak (b,c) adibideetatik: batzuek ez dute datibo komunztadurarik zain-

²²³ *Adi* (V-arr-ger-oro apud A). “Empleado exclusivamente en la tradición vizcaína hasta el presente siglo, en que se difunde su uso a otros autores peninsulares, como Orixe, Labayen, etc.” (OEH I: 153).

²²⁴ *Adik* adlatibodun osagarriak ere (a,b) erakusten ditu, ondoko adibideotan bezala:

- (i) a. Zerura adi, zizpuru egin ezkerro (Astar (apud H))
- b. Zagoze adi esatera noian doktrinara (Astar II 111)
- c. Aita itun eta ixillik zegoana, adi-adi jarzten da seme-alabaren esanetara (NETx *Antz* 95)

Baita genitibodunak ere:

- (ii) a. Juana Mari egoan gogo-illunaz, guztiz motel, autuen da auzien adi (Echta *Jos* 36)
- b. Zagoz zu emen lasai berez etorri bihar dauanaren adi (Otx 80)

Kasustika osoa erakustearren baino ez dugu aipatzen, azterbide gehiagorik gabe.

tzen —*dira* bietan— eta besteek, aldiz, bai —*nagotzu, egoakion*—. Halako adibide eta egiturak beste lan batzuetan ere aipatu izan ditugu —bereziki, Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009) eta Fernández eta Ortiz de Urbina (2009a)—, ipar-ekialdeko hizkeretako datibo komunztadura galerarekin alderatuz. Datibo komunztadura zaintzen den adibideetan (b,c) gure hipotesia da *niri* eta *hari* datibo isil biak *adi* adjektiboarekin batera osatzen duten sintagmatik atera eta gora igo direla, inflexioaren eremura. Hortik dator, hain zuzen, datibo komunztadura inflexioan (edo nahiago bada, aditz laguntzailean) islatzea. Oso bestela, datibo komunztadurarik zaintzen ez den adibideetan (a,d), *umiari* edo *ixar argijai* ageriko datiboak²²⁵ sortzezko gunean bertan gelditu direla dirudi, inflexioaren eremura igo gabe. Hala, igoerarik gabe, ulertzekoa da datibo komunztadurarik ez eragitea aditz laguntzailean. Neurri batean, beraz, halako kasuetan, komunztadura zaintzea edo ez zaintzea, hurrenez hurren, igoeraren edo igoerarik ezaren seinale delakoan gaude. Guixienez, mendebaldeko euskalkietako egoera dugu hau, datibo komunztadura beti gordetzen ez duten eki-iparraldeko euskalkietan datiboa bere jatorrizko bigarren mailako predikatuan zein goiko predikatu nagusira igota ere berdin geldi baitaiteke komunztatu gabe. Esan gabe doa, ez direla halako egiturak falta ipar-ekialdeko euskalkietan ere, datibo komunztaduradunak batzuk eta komunztadurarik gabeak besteak —jo besterik ez dago aipatu berri ditugun gure lanetara edota Fernández eta Landa (2009) lanera datuak ikustearren—.

Goian *adi* adjektiboaz esan duguna egitura predikatibo konplexuetan ageri diren beste hitz batzuez ere esan genezake. *Aiher*²²⁶ adibidez, konfigurazio inakusatibo datibodunean ager daiteke, OEhk (I: 340) jasotzen dituen bi adieretan: bata “intentar, desear; tener afición”, eta bestea “aborrecer, odiar, desear mal”. Lehen adierakoak *dira* (a-c) adibideak, bigarren adierakoak (d,e). Bigarren adieran, OEhk dioenez, beti erabiltzen da datiboa; lehen adieran ez da beti hala —adibidez, *tera(t)* nominalizaziodun osagarriak ere jasotzen ditu (c)—:

- (345) a. Hunelako han sorthu zen, / Huni ninzaion aiher (Hm 18)
 b. Haur ttipier da gehienik aiher gaitza [paralesia] (JE *Med* 66)
 c. Aiher naiz erratera (H)
 d. [Saulo] kanpokoai ere aier zitzaien (Lard 494)
 e. Bertzeer aiher da, edo bederen ez ikusiarena egiten deie (JE *Bur* 55)

²²⁵ Ikusi beharko da, halaber, ageriko datiboak izateak (a,d) eta ez izateak (b,c) zein zerikusi izan dezakeen datibo komunztaduraren (des)agertzearekin —ikus baita Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009), 29 oin-oharra—. Oharturik gaude, jakina, auziaz, nahiz eta hemen aztertuko ez dugun.

²²⁶ *Aiher* (B, L, BN, Sal, S ap.; O *VocPo*, Lar (*aier*), *VocBN*, H). “(Con aux. intr.). *Tr.* Ya desde Leizarraga se diferencian los significados ‘inclinarse, tender a y odiar’, este último siempre con complemento en dativo. Entre los peninsulares, la utiliza Lardizabal (en la acepción de ‘odiar’); a partir de la primera década del s. xx, aparece tbn. En autores occidentales (por influencia de Azkue?), no siempre utilizado según la tradición oriental.” (OEh I: 34).

Ikusten denez, konfigurazio datiboduna da nagusi adibide sortan. Kontuan izan, dena den, *atsegin/higuin izan* egitura predikatiboan ez bezala, hemen absolutiboa dela esperimentatzailea, ez datiboa —estimulua da datiboaren theta-rola—.

Bestalde, kasu honetan, *adi egon* predikatuan ikusi dugun bezala, *aiher* horri dagokion datibo argumentuak komunztadura eragin dezake (a,d) zein ez (b,e). Horrek berretsi egiten du igoera datiboez arestian esan duguna, hau da, halako egitura predikatiboetan datiboa adjektiboaren (edota beste kategoria baten) eremuan egon daitekeela atera gabe ala inflexioaren eremura igo datibo komunztadura sortaraziz inflexioan. Beraz, predikatu egitura konplexuak antzeko itxura erakusten du, edozein delarik predikatuan sartzen den aditz arina (*egon, izan* eta abar) eta edozein, orobat, aditz arin horri gaineratzen zaion hitza eta hitzaren kategoria (*atsegin, adi, aiher*).

Dena den, komeni da gogoraraztea, inoiz aipatu dugun bezala (Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa 2009: 218) datibo kasua zilegiztatzeko duen predikatua zein ote den erabakitzeko, alegia, mendeko adjektiboa ala goiko aditz arina, bilatu beharko genituzkeela adjektiboa predikatu arin horretatik aska daitezkeen egiturak. Esate batera, *fidel* ere, *aiher* bezala predikatu egitura konplexu hauetan ageri da *fidel izan/egon* osatzen (OEH VIII: 16):

- (346) a. Ene biotza, bizi naizeno, izanen zaizu fidel (Xa *Odol* 115)
 b. Haren familia egon zen Jainkoari fidel (CatJauf 32)
 c. Kantari, pilotari, oro dituzuna, / euskara maiteari fidelik zaudena (Xa *Odol* 153)

Jo dezagun, esate batera, (b) adibidea abiapuntutzat hartuz, adjektiboa predikatu nagusitik askatu eta *haren familiari [Jainkoari fidel] deritza* bezalako perpaus bat osatzen dugula. Perpaua, printzipioz, ez zaigu ezgramatikala iruditzen. Horrek erakusten du, gure ustez, *fidel* adjektiboa dela perpaus honetan *Jainkoari* argumentuaren datibo kasua zilegiztatzeko duena, eta ondorioz, inflexioak, bere aldetik, *haren familiari* argumentuaren datibo kasua zilegizta dezakeela. Halakoa ere izan daiteke baita *leial* adjektiboa ere. *Leial* adjektiboaz OEHk (XI: 472) dakarren erabilera nagusia datiboduna²²⁷ (a,b,c) da, nahiz eta bestelako erabilerak ere badiren, tartean, adlatiboarena (d):

- (347) a. Maite duguna leial egonen zaikula (Lap 47 (V 26))
 b. Sekulan baino leialago egon zitzaien (Zerb *IxtS* 60)

²²⁷ “Suele expresarse con sintagma en dativo (SP *Phil* 452, Mih 9, Dh 271, *MarII* 81, Jaur 130, Ur *MarII* 113, Lard 157, Aran *Sgn* 99, Arr *May* 202, Jnn SBi 27, Lap 47 (V 26), Ip *Hil* 191, Zerb *IxtS* 109, Mde *Pr* 143, Vill *Jaink* 162, Larz Iru 46, Xa *Odol* 284); aunque tbn. se encuentran con sintagma con suf. *-(r)ekin* [...], con suf. *-ra(t)* [...], con *-tako* [...], y con suf. *-(r)entzat* [...]; hay además un ej. con *-(r)en* en Axular.” (OEH XI: 472).

- c. Hizkuntzari leial irautea (MEIG IX 40)
- d. Añ naizela leixala zure legera (Etxba Ibilt 480)

Ez dirudi oraingo (a,b) adibideak eta *fidel* adjektiboaren (a) adibidea oso diferenteak direnik. Gaur egun ere badira halako adibideen testigantzak:

- (348) a. Monoteismoa eta Gerra Santua erakundeak Al Kaedari eta Osama Bin Ladeni leiala zela adierazi zuen herenegun (*Berria*, 2004-10-19)
- b. Leiala izan al hatzait, Leonore? (*Argizariaren egunak*, A. Lertxundi, 25)

Bestalde, galdera bera egin daiteke adjektibo bietaz: goiko aditz arina ala mendeko adjektiboa da datiboa zilegiztatu duena? Bada, *Erakunde horri [Osama Bin Ladeni leial] deritzagu* perpausa gramatikala bada —eta guk gramatikala dela uste dugu—, orduan berriro ere, goian *fidel* adjektiboarekin bezala, *leiali* egotzi behar diogu *guri* argumentuaren kasua zilegiztatzea.

Oso bestelakoak dira, gure iritziz, berez datiborik hautatu ez arren, predikatu konplexuan datibo argumentu batez lagundurik ager daitezkeen beste adjektibo batzuk, hala nola, *beharrezkoa*, *ezinezkoa*, eta abar. Esate batera, (*zuri*) *hori beharrezkoa zaizu* badiogu, ez dirudi *zuri* datibo argumentua *beharrezkoa* adjektiboari zor diogunik, nahiz eta *beharrezkoa (izan)* predikatu konplexuan datibo argumentu hori gaineratu den. Hala, **horri [zuri beharrezkoa] deritzat* perpaus ezgramatikala dela uste dugu, berez *beharrezkoa* adjektiboak *zuriren* kasua zilegiztatzerik ez duelako, eta jakina, predikatu nagusiak datibo bat bakarra zilegizta dezakeelako. Beraz, *leial*, *fidel* vs. *beharrezkoa* bezalako adjektiboen artean nolabaiteko asimetria dagoela pentsa daiteke, kasu guztietan aditz arineko predikatu konplexuak izan arren.

Dena den, halako kasuak oraindik ere igoera bitartez azal litezkeela uste dugu, datiboak adjektiboarekin nolabaiteko harremana duela defendatuz, ez zuzenean, *leial* edota *fidelek* izan dezaketen bezala, ez bada zeharbidez —ez ahaztu *leial* eta *fidelen* datibo argumentua osagarria dela—. Kontuan izan *beharrezko* bezalako adjektiboekin ohikoa dela —eta gramatikala, beraz— destinatiboa ere erabiltzea, hau da, *zuretzat beharrezkoa da* erabiltzea *zuri beharrezkoa zaizuren* ordeztu. Hona hemen, testigantza klasikoetatik (a,b) zein gaur egungo testu batetik (c,d) jasotakoak:

- (349) a. Emaiguzu, Jaun maitea, guztioi ain bearrezko zaigun zure laguntza (ArgiDL 91)
- b. Norentzat dira bearrezkoak Bataioa ta Aitortza? Bataioa, guztiontzat da naitanaiezkoa (KikV 67)
- c. Hori izigarri beharrezkoa zait (*Ez da musik*, M. Oxandabaratx, 15)
- d. Irria beharrezkoa da gorputzarendako (*Ez da musik*, M. Oxandabaratx, 68)

Destinatiboa, ostean, *horri zuretzat beharrezkoa deritzat* igoerarik gabeko egituretan erraz ager daiteke, datiboa ez bezala. Honek datibo/destinatiboaren arteko txandaketa kasuak badaudela adieraziko luke, eta pentsaraz liezaguke beharbada periferikoa den argumentu hori (*zuretzat*) argumentu gune batera igo dela, ondorioz *izan* loturazko aditzarekin komunztadura eraginez eta, jakina, datibo kasua jasoz.

Igoeraren hipotesia alde batera, badago beste azalbide posible bat, hau da, interes datiboarena. Hala, *izan* loturazko aditzaren laguntzaileak daraman datibo komunztadurak adjetiboak adierazten duen ezaugarri edo tasuna noren interesekoa den erakutsiko luke. Gogoratu jabe eta interes datiboek, esperimantatzaileek bezala, nahikoa hurrenkera berezia dutela, eta absolutiboa bera baino lehenago lerratzen direla perpausuan, hurrenkera neutroa denean. Gure datibo horiek ere, nolabait etikoak badira, orduan hurrenkera neutroan etikoek bezala jokatzea espero genezake, eta hala dela dirudi:

- (350) a. Niri hori beharrezkoa zait
- b. Hori niri beharrezkoa zait

(a) adibideko hurrenkerak neutroagoa dirudi (b)-koa baino.

Hala ere, ez da guttiz zilegi bi azterbideak —igoera datiboa eta interes datiboa— aurkakoak direla pentsaraztea. Kontuan izan datibo bat etikotzat hartzea semantikoki theta-rol batekin lotzea dela; aldiz, igoeraz ari bagara, prozesu sintaktiko batez ari gara. Baliteke, beraz, bi aukerak elkarren kontrakoak ez izatea. Datibo etikoak, euren eduki semantikoa alde batera, osagai sintaktikoak diren heinean, gune sintaktiko jakina dagokie perpaus egituran, eta oso litekeena da igoera datiboak gora egin eta pausatzea datibo etikoek betetzen duten gune sintaktiko berean.

Ñabardurak egiten hasiak garelara, azkenik, ezin dugu ezkutatu *atsegin* edota *higuine* jasotzen dituzten datiboak ez direla printzipioz *leial*, *fidel* predikatuenak bezalakoxeak. *Atsegin*, *higuin izan* predikatuetan, Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009: 201-2) lanean erakutsi dugunez, datiboak esperimantatzaileak dira eta hala, komunztadura zaintzeko joera oso sendoa dute. Sarritan, gainera, formaz zein adieraz kideak diren aditzekin harremanetan daude —aipatu berri ditugunak *atsegindu*²²⁸ edota *higuindu*, aditzekin adibidez—, eta halakoxe aditz psikologikoak dira ezinbesteko datibo komunztadura agertzen dutenak. Aldiz, *leial*, *fidel* predikatuen absolutiboak dira —ez datiboak— esperimantatzaileak direnak, eta ziur gara besteez (*atsegin*, *higuin*) aipatu dugun ezinbesteko datibo komunztadura hemen hautazko bihurtzen dela. Datibo ko-

---

²²⁸ Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009: 202) lanean, *atsegin izan* predikatu egitura konplexuaz ari ginela, ez ginen *atsegindu* aditzaren existentziak konturatu, eta predikatu egitura hori baino ez genuela genioen. Orain ikusi dugunez, ez da hala, eta *gaitzi izan* edota *higuin izan* predikatuen eta *gaitzitu* edota *higuindu* aditzen arteko harremanaz ohartarazi genuen bezala, *atsegin izan* eta *atsegindu* artekoa ere aipatu beharra dugu.

munztadura alde batera, zalantza handiak ditugu ?/**nik zuri atsegin deritzat horri* moduko perpausen gramatikaltasunaz. Benetan ezgramatikalak badira, guk susmatzen dugun moduan, *atsegin*, *higuin* adjektiboek berez datiboa zilegiztatzerik ez dutela eta kasu hori *izan* aditz arinari zor zaiola ondorioztatu beharko genuke, hau da, atal honen hasieratik aldarrikatu dugunaren kontrakoa. Beharbada, *atsegin* edota *higuinen* datiboak nolabait esperimentatzaileak direnez, jokabide sintaktikoan, etikoen antzekoak dira —hortik, besteak beste, aipatu berri dugun igoerarik gabeko egituraren ezgramatikaltasuna—. Ertz askotako irudia dugu, beraz. Bego honetan, geroko azterbide sintaktikoak mutur askotako korapilo hau askatzen lagunduko digulakoan.

Amaitzeko, kasuistika ahal den osoena erakustearren, aipatu nahi ditugu datiboa hautatzen duten bi predikaturen erabilera itxuraz mugatuak.²²⁹ Lehena *zale* da, OEHk (XVI: 303)²³⁰ dioenez, Goyhetcheren hizkeran instrumentalaz (a) eta datiboaz (b) ageri dena, nahiz eta nagusiki, oro har, *zaleren* osagarria genitiboaz markatzen den (c):

- (351) a. Presuna handituak ere [karamelu] hetaz zale direla eta yale (Gy VI)
- b. Astakarloari net zale zen arren (Gy 158)
- c. Zelakotz bertzenen zalea (Hb *Esk* 154)

Erabilera nahikoa bazterrekoa izan arren, (b) adibideko datiboari postposizio-datiboaren itxura har dakiok, ez horrenbeste genitiboarekin lotzen den igoera datiboarena, kontuan hartzen badugu, behintzat, datibo komunztadurarik ez dela zaintzen perpausean.

Igoera datiboarekin lotzen errazagoa iruditzen zaigu, aldiz, *erruki* (OEH: VII, 248) genitibo (a) edota (b) instrumentalaz marka dezakeena osagarria:

- (352) a. Izan zaitetz gure erruki (Añ *EL* 107)
- b. Nere buruaz ni erruki ez banaz (Cb *Eg* II 30)

Errukik berak, datibo osagarriko testigantzak ere eman dizkigu:

- (353) a. Menderatzen autanean ez natzaik erruki izango (Etxde *JF* 77)
- b. Asarretzen nintzan manestarren aurka eta erruki nintzaian (Or *Aitork* 217s)
- c. Erruki zaizunaz errukiago zera (Or *Aitork* 249)

²²⁹ *Egoki* adjektiboak ere datiboa hautatzen zuen testurik zaharretan (OEH VI: 442). Halako adibideak dira ondokoak: *ondasun arimari egokiak*; *Eta har kontentamendu nekeei egokiak* (EZ *Man* I 87); *Erremedio portitzagoak ta gaitzari egokiagoak* (Cb *Eg* III 388).

²³⁰ *Zale* “La construcción es gramte. con complemento en caso genitivo, aunque se encuentra con ablativo en Axular, con alativo en Iztueta y J.J. Moguel, con instrumental y dativo en Goyhetche, con *-rako* en Kirikiño y San Martín (*Zirik* 107), y con sociativo en Anabitarte.” (OEH XVI: 303).

Eta testigantza horietan, oso litekeena da datiboa genitiboaz markatutako argumentuarekin lotuta egotea, eta hortaz igoera datiboa izatea. Kontuan izan (c) adibideaz egiten dugun irakurketan, *erruki zaizunaz* dioenean, esperimentatzailea ez dela isilpeko *zuri* ez bada isilpeko *hura*, hau da, zutaz errukitzen dena. Bestelakoa da, datibo esperimentatzaileduna, hain zuzen, “damutu” adierako ondokoa:

(354) Erruki zit joango nintzela esana (AN-gip) (Gte *Erd* 254)

Ez genuke atal honen amaierara heldu nahi, datibo etikoetara lerratzen diren predikatuak aipatu gabe. *Haizu izan*, *zilegi izan* edota *berdin izan* dira gogoan ditugunak, Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009: 204) lanean ere aipagai genituenak. Jakin behar du irakurleak *haizu* sarri askotan konfigurazio datibogabeen agertzen dela. Ikusi besterik ez dago OEhk (I: 524-25)²³¹ dakarren atala, baina horrek ez du esan nahi konfigurazio datibodunean ere agertzen ez denik. Ikusi bi konfigurazioak (a,b) eta (c,d) adibideetan:

- (355) a. Hauzu naiz hirekin mintzatzera (Lç Act, 21, 37)
b. Ez othe naiz haizu ene onthasunaz egitea nahi dudana? (TB Mt 20, 15)
c. Deabruak eta damnatuak dire bakharrak higuintzea haizu zaikunak (Dh 251)
d. Bainan ez zauku aizu / Odol ixurtzea (Larz *Senper* 104)²³²

Konfigurazio datibodunei, predikatu inbertso itxura hartzen zaie. Esate baterako, *aizu* (d) adibidean, *odol ixurtzea* da predikatuaren gaia, eta nolabait etikotzat har daitekeen datiboa da implizituki dagoen *guri*. *Haizu izan* predikatuko datibo honek subjektua dirudi, nominalizazioan ageri den subjektuaren kontrolatzailea da-eta ondoko adibidean (Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa, 2009: 204):

(356) Artzain onari, haizu ez zaiona da bakarrik, bere ardien etsai bilakatzea edo hetarik baztertuz bizitzea. (Larz *Idazl* VI, 199)

---

²³¹ *Haizu (izan)* ia desagertu egin da gaur egungo idatzizko testuetatik, bederen. Agerpen bat bakarra du EPGen konfigurazio datibogabeen: *Alabainan, Nafarroako Gobernuak erabakia du ez dela aizu eskal ikurriñarik dilindan ezartzea Herriko Etxeko balkoinetik, salbu Euskal Autonomia Erkidegoko pertsonalitate bat jiten delarik* (Herria, 2005-09-01).

²³² Datibo komunztadura galeraz jakin-mina duen irakurleak baditu *haizu (izan)* predikatuarekin ere komunztadurarik eragiten ez duten datiboak: —*Muthil gaztia, / Bilo horia, / Burian duka banitatia? / Uste duk bai noski / Haizu dela bethi / Gorthiaren egitia andre orori. // —Eni haizu da / Galdegitia, / Zuri konbeni begiratzia* (ChantP 372). *Eni* etikora lerratzen den datiboa da hau. Komunztadurarik gabea, ikusten denez. Predikatu konplexuan agertzearen ondorioa izan daiteke galera —ikus Fernández, Ortiz de Urbina eta Landa (2009) xehetasunetarako—.

Zilegi (izan) predikatuarekin ere, konfigurazio nagusia datibogabea izan arren, datibodunak ere ez dira falta ez testigantza klasikoetan (a,b) ez gaur egungoetan (c,d) ere. Kasu honetan, *haizu (izan)* en kasuan bezala, datibo etikoa dugula dirudi:

- (357) a. Ankerki ordaintzea etzaizu zillegi (*Zait Sof* 140)
- b. Ukitzerik zillegi etzitzaion aur zoragarria (*Etxde JJ* 234)
- c. Zilegi bazait aitormen bat egitea, adiskide min baten heriotzaren oroitzapena berritu zidan Larkinen poemak, lehenbizikoz irakurri nuenean (*Mentura dugun artean*, A. Lertxundi, 13)
- d. Irakien, urre beltzak edo petrolioak badu bere ministerioa Saddam Hussein-i zilegi baitzitzaion (*Herria*, 2003-04-24)

Berdin (izan) predikatuan, azkenik, datibo etiko edota esperimentatzailearen arteko zerbait dugula dirudi. Hemen ditugu klasikoetatik zein gaurko testuetatik jasotako adibideak, konfigurazio datibodunekoak denak:

- (358) a. Legea onhar ala ez onhar, bardin zauku (*HU Zez* 156)
- b. Beña beti bidez-bide zebillen ezkeru, berdin zitzaion iparraldera igo edo egoaldera jetsi (*TAg Uzt* 211)
- c. Ez zaituztet ulertzen eta berdin zait, ez zaituztet ulertu nahi (*Eta handik gutxira gaur*, E. Rodriguez, 48)
- d. Berdin zaigu hitzaldi bateko mintzaira, egunkarikoak, lagunartekoa edo bost urteko neskatiko bati egiten dioguna (*Euskararen etxea*, P. Salaburu, 155)

Beste kasuetan bezala, datiboa *berdinekin* loturik dagoen argumentua izan arren, ez dirudi datibo gisa ager daitekeenik bigarren mailako predikatua-rekin (??/**horri zuri berdin deritzat*), eta goiko predikatuan —semantikoki gardena dena— bakarrik gauza daiteke interes erlazioaren bidez. *Berdin* nahiko berezia da, datiboa konfigurazio inergatiboan ere ager baitaiteke: *berdin dio* esakeran, ez dago bat ere argi datiboa erreferentziaduna ala erreferentziarik gabea den. Kasu guztiotan, mendeko (bigarren mailako) predikatua adierazten duena da norbaitentzat garrantzia duena, eta hori da ‘interes’ datiboaren bidez markatzen duguna. Alabaina, predikatu nagusian markatzen dugu hori, *igoeraren* antzeko egitura sortuaz.

Predikatu konplexuetako adjektiboekin jarraituz, *egin (iruditu zentzuan)* aditzarekin elkartuz osatzen direnak aipatu nahi genituzke, labur bada ere. Begiratu, adibidez, ondoko adibide hauei:

- (359) a. Matrikula ezaguna egin zait, aurretik ikusi banu bezala (*Ordaina zor nizun*, J.M. Urteaga, 175)

- b. Bolumena leundu du eta ahotsa askoz lodiago egin zaio (*Ugerra eta kedarra*, S. Gonzalez, 149)

Sintaktikoki, perpaus txikiak dira hemen ditugun bigarren mailako predikatua: *matrikula ezaguna (da)*, *ahotsa lodiago(a da)* aditzik gabeko predikazioak dira hauek. Predikatu nagusia *egin* da, jakina, eta (a) bezalako adibide sorta handi batean, *irudituren* adiera bera du;²³³ (b) adibidean, aldiz, *bihurtu* aldaketa zentzua dauka. Ondorioz, (a) adibideko datiboak bigarren mailako predikazioak adierazten duenaren garrantzia markatzen du (*niretzat ezaguna*). Bigarren adibidean (b), ohiko ‘jabe’ datiboa dugu, ahotsaren ‘jabeari’ baitagokio. ‘Esperimentatzaile’ moduko datiboak (a), oso arruntak dira adjektibo ebaluatiboekin, hau da, *amaigabea*, *antzekoa*, *arraroa*, *deigarria*, *erraza*, *ezaguna*, *ezinbestekoa*, *ezinezkoa*, *gaitza*, *gorrotagarria*, *gogorra*, *harrigarria*, *inbidigarria*, *sinesgarria*, *susmagarria*, etab. Testigantza klasikoagoak ere badira. OEhk (VI: 415) dakarrenez, hegoaldeko tradizioan jasotzen da XIX. mendearen hasieratik:

- (360) a. Astun egiten jatzu eskari au? (Astar II 42)
 b. Adiskideari gaitz egiten zitzaion (Arr *May* 190)
 c. Sinbolismoa bera zeharo arrotz egiten zaiolako (MIH 196)

Gorago egin dugun bezala, hauetan bigarren mailako predikatua aditz kopulatibotik bereizi beharko genuke igoera oztopatzeko, eta horrela berez jatorrian har dezaketen itxuraz hobeto jabetzeko. Ikusten denez, ukitu besterik ez dugu datiboen azpimundu hau.

6.2. Izenak

Predikatu egitura konplexuak osatzen dituzten hitzak ez dira nahitaz adjektiboak. Batzuetan, ikusi dugunez, hitz bera kategoria bat baino gehiago izan dezake eta horren araberako egitura sortu. Goian, adibidez, *atsegin* edota *higuin* aztertu ditugunean erakutsi dugunez, izentzat ere har litezke bai *atsegin (izan)*en zenbait agerpenetan bai *atsegin egin*, *eman* predikatuetan ere. Ikus dezagun berriro ondoko adibide banatan:

- (361) a. Atsegin dut Chowder emakume gotor eta egiati hau, eta atsegin dut orobat beraren aita zaharra (*Brooklyngo erokeriak*, P. Auster / O. Arana, 204)
 b. Ametsak, lehenengoetan, atsegin egin zidan, sorterrria ikusi bainuen (*Sukar ustelaren urtea*, E. Jimenez, 282)

²³³ OEhk (VI: 415) horrela itzultzen du: *hacersele a uno, parecerle, sentir como*.

Nahikoa paradigmaticoak dira adibide hauek, batetik (a) *atsegin (izan)* predikatuaren erakusgarria dugu, eta goian dagoeneko esan dugun bezala, *atsegin (izan)* predikatuaren barruan osgarri izateko ahalmena galdu du, eta beste osagarri bat gaineratu zaio predikatu osoari. Bestetik (b), *atsegin egin* dugu. Adibide honetan, aurrekoan ez bezala, *atsegin* osagarria dela dirudi, osagarri horrek murriztapenak izan arren. Begibistakoa da, esate batera, ez dela determinatzaile sintagma (*atsegina egin), izen sintagma hutsa baino. Helduko gara geroxeago *egin* edota *eman* aditz arineko predikatuetera. Hori baino lehenago, aipa ditzagun labur zein diren *atsegin* edota *higuinen* antzera, predikatu konplexuak osatzen dituzten bestelako izenak.

Jo dezagun, adibidez, *plazer (izan)* edota *plazer egin/eman* predikatuetera. *Plazer* izena da eta konfigurazio inakusatibo zein iragankorreak ager daiteke. *Plazeren* irudia benetan konplexua da baina, egia esan, ez da asko aldentzen *atsegin* edota *higuinen* erakusgarrietatik. Lehenik eta behin, konfigurazio inakusatibo datibodunean ager daiteke, nahiz eta ikusi dugunez, bai OEHN (XIV: 189) zein EPGen, oso gutxi diren, konfigurazio iragankorreak aldean. EPGen bereziki *Herria* aldizkariako agerpideak izan ditugu kontuan, hitzaren jatorriagatik:

- (362) a. Plazer zaie, bere errebelamendu guztiarekin ere, bide zabal hartan ibiltzea (Ax 480 (V 310))
- b. Plazer zaio Euskal Herrian ere agertzea uztail-agorritan, aurten hiru kontzertu emanen dituela (*Herria*, M. Etchenic, 2002-08-08, 8)²³⁴

Esperimentatzailea datiboa izaki, ez da harrigarria konfigurazio inakusatibo datibodun honetan agertzea, ezta, jakina, iragankor soilean ere agertzea, predikatu psikologikoek egin ohi duten bezala:

- (363) a. Zerorrek eginen duzu plazer duzuna (Ax 239 (V160))
- b. Emazü plazer düzüna, plazer düzün bezanbat eta plazer düzünian (Mst III 15, 2)
- c. Zure maitteaz plazer dut (GÇ 171)

Irakurlea ohartuko zenez, gainera, badira, *atseginekin* erakutsi dugun bezala, postposiziodun egiturak ere (c). Gaur egun ere badira (a,b) bezalakoak:

- (364) Kantuz arizan, bertsuak entzun, hots zinez elgarrekin goxatu gira, plazer baiginuen elgar ikustea (*Herria*, “Herrietako kronikak: Baxenabarre. Iherra”, 2001-07-12, 7)

---

²³⁴ *Plazer da* esapidea ere aipa genezake datiborik gabeko konfigurazioan: *Plazer da jakitea, adixkide gordeak baditugula* (Larz Iru 138) (OEHN XIV: 189). Gaur egun ere erabiltzen da.

Plazer (izan) horren ondoan, *plazer egin/eman* ere aurki daitezke konfigurazio iragankor soil (a) zein datibodunean (b,c):

- (365) a. Plazer egiten duena, plazeren begira dago (Volt 242)²³⁵
- b. Zure gogo guzia heda zazu niri xoilki plazer egitera (SP *Imit* III 25, 1)
- c. Ez nüzü segür merexi düdala, bena plazer egiten ditazü (*Herria*, “Herrietako kronikak. Baiona eta Zuberoa”, J.L. Davant 2001-07-12, 7)

Kontuan hartzekoa ere bada, gorago 3.3.4, *axolarekin* ikusi dugun bezala, *plazer* oraindik ere izena eta, hortaz, osagarria dela (a) adibidean. Hartara, nominalizaioak ergatiboa jasotzen du. Oso bestela, (b) adibidean, *plazer* dagoeneko predikatuaren atal bat besterik ez dela ematen du, hau da, argumentu izaerarik ez duena. Horren ondorioz, ziur aski, nominalizazioa osagarri gunean ageri da eta absolutiboaz markaturik:

- (366) a. Jutsiko ixtorio zaharrear Arbidea da leku aipatua eta plazer egiten du ikusteak berriz toki eder hortan etxea xutituko dela (*Herria*, “Herrietako kronikak: Baxenabarre. Jutsi”, 2001-09-06, 5)
- b. Oraiko mundu erebes huntan plazer egiten du ikustea artetan berderen fedezko urhats horietan parte hartuz sanoki eta ahalgerik gabe oraino jendeak baduela bere baitan zerbeit onik (*Herria*, “Herrietako kronikak: Lapurdi. Senpere”, 2001-04-15, 4)

Ikusten denez, neurri batean, lehenago aipatu eta aztertu ditugun egiturak sortzen zaizkigu berriro —deskribapena nolabait amaitzen ari garelako seinalea da hau—. Izatez, *axola* bera ere hemen azter genezakeen, nahi izanez gero. Baita *laket*, *damu*, *dolu*, *urriki (izan)* ere psikologikoen konfigurazio iragankorren atalean 3.3.3 ikusi ditugunak. Baina itzul gaitezen, *egin* edota *eman* aditz arinen testigantzetara. Ez gara gehiegi luzatuko eurekin, ez berez merezi ez dutelako, baizik eta sintaxiaren aldetik hemen eman dezakeguna baino arreta gehiago merezi dutelako. Horietatik bi, *ihes egin* eta *alde egin*, datibo iturburuen 5.3.2 atalean ikusi berri ditugu, eta dagoeneko adierazi dugunez, igoera datiboak dira biak, hau da, neurri batean *ihes* bezalako izenei loturik daudenak eta igoeraren bitartez, aditz laguntzailearen eremuan sartzen direnak. Ondoko adibidean igoera datibo sorta interesgarria dugu:

- (367) Argi dago: nire pentsamenduaren bat-bateko garapenaren lekuko naiz: so nagokio, adi natzaio; egiten diot kolpe bibolinari (*Denboraldi bat infernuan*, A. Rimbaud / M. Lasa)

---

²³⁵ Itxuraz PRO arbitrariokoa da *Herriatik* ere jaso dugun ondokoa: *Kalifornian negua izaki eta asexiak baiginen euriaz eta lanoaz, Patagoniako udak plazeregiten zuen, han udaren erdia baitzen* (*Herria*, M. Etxamendi, 2005-07-28, 8).

Batetik *adi* predikatua dugu, baita *soren* kide hurbilak diren *begira* eta *beha* bezalakoak ukituko ditugu —ondoren 6.3 aztertuko ditugunak—. Baina hauek gain, *kolpe egin* predikatu konplexua daukagu hemen. Kasu honetan ere, datiboa ez da berez *egin* aditzaren argumentua: *kolpearen* helburua dugu, eta *eginen* laguntzailean islatzen bada, izenaren eremutik goiko predikatua-
ren eremura igo da. Honez gain, nabarmentzekoa da helburu hau ez dela biziduna, *kolpe* izena *eman* predikatuarekin batzen denean adierazten diren helburuek bidizunak izan behar ez duten bezala. Hedapen metaforikoa? Babiliteke, baina orduan hedapen horien mugak ondo zehaztu beharko ditugu datibo helburuen eta biziduntasunaren arteko lotura ulertuko badugu.

6.3. Postposizioak

Egitura predikatiboetako adjektibo eta izenak izan dira azken orrialde hauetan datiboarekin harremanetan aztertu ditugunak. Ikusi dugunez, egitura predikatiboetan aditz arinekin batera agertzen diren osagaien kategoriak muga lausoak ditu batzuetan, eta osagaiari kategoria bat baino gehiago egotz dakioke —*atsegin* gogoratu besterik ez dago—. Ildo honetan, ez da gure asmoa orain muga zehatzik jartzea adjektibo edota adverbioen artean —dagoeneko aztertu dugun *ernereren* kasuan adibidez—. Ezta, orobat, dena delako hitza postposizioa, adjektiboa edo zer ote den erabakitzea —*erne* bera esaterako—. Atal honetan, labur deskribatu eta aztertu nahi ditugu postposiziotzat jo izan direnen artean, bereziki datibo osagarria eskatzen dutenak, irakurleari hiztegiko datiboaren irudi osoa eskaintzearren. Ondokoak dira nagusiki datibodun postposizioen artean aipa ditzakegunak: *aitzina*, *begira*, *beha*, *beheiti*, *behera*, *buruz*, *esker*, *goiti*, *gora*, *hurbil*, *hurran*, *kontra* edota *zelatan* (Lafitte 1944; Villasante 1983).

Zerrenda laburrari begiratzea besterik ez dago konturatzeko eurentarik asko lekuzko postposizioak direla —*aitzina*, *beheiti*, *behera*, *goiti*, *gora*, *hurbil*, *hurran*, eta baita neurri batean, *bederen*, *buruz* edota *kontra* ere— eta leku-datiboa dela ezartzen dutena. Lekuzko postposizioek hautatzen dituzten leku-datibo hauek gogora ekarriko dizkiote irakurleari Fernández eta Landa (2009) eta Fernández eta Ortiz de Urbina (2009) lanetan aipagai izan ditugun datibo-postposizioak: *egon* —ikus Ortiz de Urbina (1995: 585), Camino (1997: 375)—, *hurbildu* edota Etxepare & Oyharçabalek (2008b,c) diotenez, *abiatu*,²³⁶ *joan* eta *itzuli* bezalako mugimenduzko aditzekin batera jasotzen direnak. Ostean, azken bi hizkuntzalariak dira leku-datibo hauek zehatzen eta sakonen aztertu dituztenak, bai deskribapenean bai analisi teorikoaren garapenean, eta irakurleari euren lan horietara jotzea gomendatzen diogu xehe-tasun bila. Guk lekuzko postposizio hauek alde batera utziko ditugu,²³⁷ eta

²³⁶ Aditz honi dagokionez, ikus Fernández eta Landa (2009), 27 oin-oharra.

²³⁷ Villasante (1983), Lafitte (1944) edota Pikabea (1993) lanak irakur daitezke, lekuzko postposizio hauei dagokienez.

lekuzkoak ez diren gainerako postposizioetara lerratuko gara. Bistan denez, hauek dira lekuzkoak ez diren postposizioak: *begira*, *beha*, *esker* eta *zelatan*. Lekuzkoaz gain, bestelako erabilera dute *buruz* eta *kontra* postposizioek, eta bereziki *buruz* izango dugu aipagai.

Ez dira asko datiboa hautatzen duten postposizioetatik lekuzkoak ez direnak. *Begira* aipa genezake lehenik, eta gorago, adjektiboen atalean 6.1 aztertu baditugu ere, *adi* edota *erne*, *begirarekin* batera eman genitzake. Beste bien kasuan, adjektibo edo besterik gabe postposizio ote diren eztabaida liteke, nahiz eta guri eztabaida horrek ez digun orain axola, baina *begiraren* kasuan, ziur aski *-ra* adlatiboaren marka morfologikoa oraindik ere gordetzen duenez, ez dirudi halako zalantzarik dugunik: postposizio sintagma baino ez da. Dena den, diferentzia morfologikoak alde batera, *adi* edota *ernek* bezalakoxe itxuraketa du, ondoren ikusiko dugunez.

Orobat, *begira* behar bezala ulertu nahi duenak *begiratu* aditzaren ezaugarri batzuk ere izan beharko lituzke gogoan. Adibidez, *begiratu* aditzak datiboaz markatzen du osagarria absolutiboarekin alternantzian. *Begirari* dagokionez, osagarria ez da, jakina, absolutiboaz markatzen (d), baina bai datiboaz (a), eta datibo hori adlatiboarekin (b,c) alternantzian ageri zaigu (Villasante 1983):

- (368) a. Herriari begira
- b. Etxera begira
- c. Kanpora begira
- d. *Herria/etxea/kanpoa begira

Begira postposizioaren adiera nagusian,²³⁸ datibo (a,b) nahiz adlatibo (c,d) alternantzia ikus daiteke, beraz, testigantza klasikoetan (OEH IV: 451-2):

- (369) a. Exerzitu bijak aurkituten ziran alkarri begira, baña eskubetara eldu бага (JJMg *BasEsc* 175s)
- b. Zeri begira zaude, arima tristea? Erremedio gabeko sententzia zure kontra eman arteo zaude? (Dv *Led* 235)
- c. Bakarrik alde onetan Bizkaira begira, / Itsasozko azañetan or agiri dira / Machin Mungui, Arbolancha, Bilbaotar ona (Aran *SIgn* 213)
- d. Elburu oro, gerora begira egon barik, indarrez eta matxiñadaz al-bait lasterren lortu nai leukie (Eguzk *GizAuz* 43)

Hala da baita gaur egungo testuetan ere, eta asko eta asko dira postposizio honen agerpenak. Guk bi baino ez ditugu jasoko, idazle berarenak biak.

---

²³⁸ *Begira* (V, G, L, Sal, R) “Mirando.” “Tr. Poco empleado en la tradición septentrional en este uso: no lo utilizan los suletinos y sólo se encuentra en Leizarraga, etcheberri de Ziburu, Gasteluçar, Argaiñarats y Chourio hasta mediados del s. XIX, aunque a partir de entonces se hace más frecuente. En los dialectos meridionales, sobre todo en los occidentales, su uso es general.” (OEH IV: 450).

Adlatiboa nahiz datiboa erakusten ditu lehenak (a) eta datiboa baino ez bigarrenak (b):

- (370) a. Atea zabaldu eta markoa apuntalatzeko nago, kanpora begira, auzokoak etxaurrean lehortzen zabalduko izarari begira (*Lagun izoztua*, J. Sarrionaindia, 27)
- b. Amari begira, baina titiak eta sabela ikusi gabe (*Lagun izoztua*, J. Sarrionaindia, 42)

Alternantzia honen aztarnak jasotzea bat ere zaila ez den arren, ez gaur egun ez lehenago, zailagoa da erabakitzea zein diren datiboaren agerpenaren mugak. Villasantek (1983: 63), goiko (368a-c) adibideak eman dizkigunak, dio: “rige caso directivo o, cuando el nombre se concibe como ser animado, caso dativo.” Baina ez dirudi osagarria bizidunzat hartzea denik bakarrik datiboa erabiltzeko aukera ematen diguna. Bai, nahi bada, Villasanteren *herriari begira* adibidean, baina ez, oro har, datiboa erabiltzen den kasu ugarietan. Atzera egin beharko luke irakurleak ikusteko, gogoan ez baditu, *begiratu* aditzak datiboaz markatzen dituen osagarri bizigabeen erakusgarriak. Asko dira eta askotarikoak. Eta hori bera esan daiteke baita *begira* postposizioari dagokionez. Atxagaren nobela batetik²³⁹ ateratako agerpenetan *euriari begira*, *lorei begira*, *paisaiari begira* —baita *paisaiara begira*—, *zaldiei begira*, *itzulbideari begira*, *bideari begira*, *kikarako kafeari begira*, *liburuari begira*, eta abar luze batean, osagarri bizidunak badira —gizaki ez direnak ez ditugu zerrenda txiki honetan sartu—, baina asko eta asko bizigabeak dira. Eta ez dugu uste hori bera esan ezin daitekeenik beste egile askok *begira* postposizioaz egiten duten erabileraz.

Itxuraz, lekuzkoak diren osagarriek jasotzen dute errazen adlatiboa —*gora*, *behera*, *atzera*, *aurrera*, *iparrera*, *mendebaldera*, *itsasora*, *plazara begira*—, nahiz eta ezezagun ez zaizkigun *bideari* edota *paisari begira* ere. Beharbada, osagarria objektutzat hartzen denean, eta ez lekutzat, orduan datiboa hobetsi daitekeen aukera da, osagarria bizigabea izan arren. Hala dirudi: *izarrei begira* diogu, teleskopioaz ari garela, eta testuinguru honetan beharbada nekezago, *izarretara begira*; eta *mapari begira* diogu eta ez *mapara begira*. Dena den, Villasantek badu arrazoa hein batean, bizidunek datiboa jasotzeko joera ezin ukatuzkoa delako. Ostean, *beheari*, *goiari*, *aldamenari* edo *aurreri begira*, *behera*, *gora*, *aldamenera* edo *aurrera begiraren ordez*, besterik gabe ez dira gramatikalak.

Baina jo dezagun orain irakurleari ezagun egingo zaion beste ildo batera. *Begira* postposizioak, lehenago *adi* edo *erne* bezalakoez esan dugun bezala, predikatu konplexuak sor ditzake. Sarri *egon* aditz arinarekin batera ageri da, eta horrek pentsarazten digu ez dela oso diferentea izango, ezta datibo komunztadura harremani dagokienez ere. Ikusi bestela:

---

²³⁹ Atxaga, Bernardo (2003) *Soinujolearen semea*. Pamiela.

- (371) a. Jainkoa zure aldean dezu, ta guztia begira dagokizu (Cb *Eg* III 384)
 b. Jainkoa zegokala betaz-beta begira, xoratzen bezela asi zan (Lar *Agust* 14)
 c. Sermonadore barri orri egon naizako begira (Acto 305)

Adibide hauetan *egon* aditz arinarekin batera dagoen laguntzaileak datibo komunztadura zaintzen du —*dagokizu* adizkiak, adibidez (a)—. Jakina, *zuri* argumentua (a), ez da *egon* aditzaren argumentua, *begira* postposizioaren argumentua baino. Hala eta guztiz ere, komunztadura zaintzen du laguntzailean. Hortaz, datiboa mendeko *begirapean* sortzen bada ere, gora egiten du eratorpenean inflexioa besarkatuz. Igoera datiboa litzateke beraz. Oso bestela, badira mendeko *begirapean* sortu eta inflexiora igotzen ez diren datiboak. Halakoetan, ez da komunztadurarik eragiten, (a) adibidean bezala:

- (372) a. tartean hortxe irakurtzen Ernestek liburua itxi eta medikuari begira lotu da (*Hemingway eta euskaldunak zerbitzu sekretuetan*, E. Jimenez, 239)
 b. —Erbesteraturik zegoen —begira geratu natzaio (*ibid.*, E. Jimenez, 32)

Jimenezen bi adibide hauetan, *begira*, *lotu* edota *geratu* aditzekin ageri da egitura konplexua sortuz. Lehenean (a), ez da igoerarik —bestela *lotu zaio* izango genuke—; aldiz, bigarrenak (b) igoera islatzen du, goiko testigantza klasikoetatik (371) atera ditugunek bezala.

Begira predikatu konplexu hauetan agertu ahal izateak, eta sarri, gainera, ez du esan nahi nahitaez hala agertu behar duenik. Askotan postposizio hutsa da eta ez da predikatu konplexu baten atala, adibide sorta honetan ikusiko denez:

- (373) a. Ez zenion, bada, hor goian zeruari begira lo egiten utziko (*Azkenaz beste*, A. Lertxundi, 119)
 b. Zutitu, eta, ile-eskuila bat harturik, orraztu eta orraztu aritu zitzaion Nora, harik eta Mathildek, ispiluari begira beti, ile guztiak inolako lotura eta korapilorik gabe laxatzen zitzaizkiola ikusirik, Norari aski zela adierazi zion arte (*ibid.*, A. Lertxundi, 178)
 c. Denbora luzea egin zuen neska zuriz jantziari begira, baina hark zirkinik egiten ez zuenez, arnasa doi-doi bildu, eta eskumuturretik heldu zion (*ibid.*, A. Lertxundi, 218)

Hauxe da, bada, adiera nagusian postposizio honen itxuraz esan dezakeguna. Gainerakoan, *begira* postposizioak “zain” adieraz,²⁴⁰ genitibodun

²⁴⁰ *Begira* (V, G, L-ain, R-uzt). “Tr. Atestiguado en todos los dialectos, excepto en suletino. Parece, sin embargo, que su uso va disminuyendo progresivamente tanto al Norte —era casi general entre los labortanos hasta mediados del s. XVIII—, como al Sur, especialmente entre los guipuzcoanos a partir del s. XIX.” (OEH IV: 452).

osagarria ere erakusten du (a,b) —ikus baita Villasante (1983)—. OEHK (IV: 452-3) genitibodun adibideak dakartza nagusiki, nahiz eta datibodun sorta txiki bat ere badakarren (c), bigarren adiera honetan:

- (374) a. Plazer egiten duena plazeren begira dago (Volt 242)
- b. Kanpokoen lanari begira egon behar genuke. Ez, ordea, alferkerian eta, Oleaga zenak esaten zuen bezala, haien lanaren begira (MIH I, 98)
- c. Zuri begira egon giñan hamarrak arte (Elexp *Berg*)
- d. Zuri beire ementxe gaude ordubete ontan (Asp *Leiz2*)

Halakoetan, datiboa eta genitiboa alternantzia daudela dirudi, baina datiboaren agerpena ez zaio, gure ustez, igoerari zor. Gogoratu, beste batzuetan, jabe datiboen kasuan, adibidez, halaxe dela dirudi, hau da, sortzez dugun genitiboa eratorpenean zehar bihurtzen dela datibo.

Begiraren oso antzekoa da baita *beha*²⁴¹ ere. Hemen sorta txiki bat dakargu postposizio honen erakusgarri. Irakurlea ohartuko denez, *begira* postposizioaz esandakoa *behaz* ere esan dezakegu: osagarria datibo zein adlatiboaz markatzen du (a,b); *egon* aditz arinarekin predikatu konplexua osa dezake, eta orduan datibo komunztadura eragiten du batzuetan (d), eta bes-tetan ez (e); predikatu konplexuetatik kanpo, postposizio beregaina ere bada sarritan (a). Dena den, salbuespen linguistikoki interesgarri bat aurkitu dugu, oso idiolektala, ikusiko dugunez:

- (375) a. Zeruari eta izarrei beha baitarama denbora (Ch I 2, 1)
- b. Beti lurrera beha zaude. Bethi gogoia lurrean duzu (Harb 128)²⁴²
- c. Behazalea maizago bere gaizkiari ezen ez hunkiari beha dago (O *Pr* 84)
- d. Orohoit zaite Jainkoa beha dagotzula (Brtc 191)
Zuri begira egon giñan hamarrak arte (Elexp *Berg*)
- e. Bethi hiregana beha gaudelarik (Lç *ABC A* 8r)

²⁴¹ *Beha* (L, BN, Sal, S, R ap. A). “*Tr.* Propio de la tradición septentrional; no hay ejs. Alto-navarros, ni meridionales en general, hasta el s. xx (Irigaray, Orixe) y aún entonces escasean. La tradición bajo-navarra y labortana emplea *beha* sobre todo en el sentido de «mirando, atento con los ojos»; la suletina (salvo algún ej. de Eguiateguy), en el de «escuchando, atento con el oído». Leizarraga se sirve siempre del alativo, incluso con seres animados; salvo en él, se usa más frecuentemente el dat. En cualquier caso, estando el alativo restringido a inanimados.” (OEK IV: 260).

²⁴² Datibo komunztadurari dagokionez interesgarria da aipatzea predikatu konplexua *izan* aditz arinarekin osatzen den kasuetan, ez dagoela komunztadurarik: *Barkoxen baira / bi ama alaba; / algarri segretien khuntatzen ardüra. / Hek uste gabe heltü, haier beha zena (Etch404); Huna, Jinko, ororen Jauna, / zuri beha gira heben (CatS 132)*. Gaiari buruzko lanean aztertu beharko da hau.

(e) adibidean, adlatibo biziduna darabil Leizarragak. OEHk (IV: 260) dioenez —ikus 241 oin-oharra—, egile honek adlatiboa baino ez du erabiltzen *beha* postposizioarekin. Hautua are markatuagoa da, OEHri jarraituz kontuan hartzen badugu adlatiboa bizigabeekin bakarrik jasotzen dela. Adlatiboaren muga, beraz, nahikoa argia da, salbuespen bakarra alde batera, ez baita bizidunetara zabaltzen. Datiboaren eremua, berriz, ez da bizidunetara murrizten. Lausoagoa du muga, baldin eta mugarik badu.

Gainerakoan, *behak* ere goian *begira* postposiziorako zehaztu dugun “zain” adiera bera erakusten du:

(376) Orhoitzapenez bizi nuk geroaren beha (Jetchep 68)

Eta gaur egungo testuetan agerpen asko dituen postposizioa da, bi adieretan:

(377) a. Zeri beha? Saltegiak aski bixtan ezarriak baitzituen zernahi arrotze, oilo, arrain eta ezkila, denak xokolatezkoak eta denak untsa polliki apainduak, haurrak beraz heieri so eta so... (*Herria*, 2004-04-15)

b. Arrapostuaren beha daude orai (*Herria*, 2003-11-27)

*Zelatan*²⁴³ bera ere nahikoa antzekoa da jokabidez.²⁴⁴ Ez dugu honekin esan nahi datibo osagarria adlatiboarekin txandakatzen duenik. Antzekoa diogunean esan nahi dugu predikatu konplexua osa dezakeela eta postposizio beregaina izan daitekeela. Predikatu konplexua osatuz gero, ohikoa den *egon* arinarekin elkartzen da sarri, eta dagoeneko ezagunak zaizkigun datibo komunztadura konfigurazioak azaltzen dira —komunztaduraduna (a) zein komunztadurarik gabea (b)—. Gainerakoan, genitiboaz ere markatu ohi du osagarria, datiboarekin alternantzian (c,d):

(378) a. Etsaia zelata dagokanean (Ax 342s (V 228))b. Arrapostuaren beha daude orai (*Herria*, 2003-11-27)

b. Belarriak artez-arteztu zala egon da guri zeletan (Otx 177)²⁴⁵

c. Katua saguen zain, da mirua txindor papar-gorriaren zelaetan egoten direan antzera (A *BeinB* 55)

d. Gure zelatan egon dela hor, ate-atzean [haurra] (Mde *HaurB* 39)

²⁴³ *Zelatan* (G-goi-azp, AN-gip-5vill, B; *zelaetan* V, G; *zeletan* L-côte) “Tr. Documentado desde Leizarraga tanto al Norte como al Sur. Lo emplean con dativo Axular, Haraneder, Toyhetche, Urruzuno, Otxola, Iraizoz, Etxaide e *IBk*, y con genitivo Aguirre de Asteasu, Duvoisin, Arrue, Beovide, Azkue, Etxaide (*JJ* 152) y Mirande.” (OEH XVI: 478).

²⁴⁴ Postposizio honi dagokionez, ikus baita Villasante (1983: 108).

²⁴⁵ Gaur egungo testuetan ere itxuraketa bertsuak aurki ditzakegu: *Etsaiak begira ditut, niri zelatan daudenek elkar hartu dute* (*Elizen arteko biblia*, Askoren artean, Sal 71, 10) vs. *Gaiztoak zelatan zegozkidan ni galtzeko, baina ni erne nengoan zure xedapenetara* (*Elizen arteko biblia*, Askoren artean, Sal 119, 95).

*Esker*²⁴⁶ postposizioak²⁴⁷ askozaz ere erabilera mugatuagoa du.²⁴⁸ Postposizio beregaina izan daiteke eta datiboaz markatzen du osagarria. Beregain diogunean esan nahi duguna da ez dela predikatu konplexuak sortzen dituzten goiko postposizioen modukoa —adibidez, *beha egon*—. Hemen zenbait adibidetan ikus daiteke:

- (379) a. Bizi naiz, zuri esker bizi naiz (Laph 75)
- b. Abagune oni eskar (Ldi *II* 47)
- c. Naizena haiei esker naizelako (MIH 367)

Jakina, *esker eman* bezalakoak ere aipa genitzake, eta horietan predikatu konplexua aurkitu. Horrek neurri batean lehenago —6.2— aztertu ditugun *eman* edota *egin* aditz arineko gainerako predikatu konplexuetara eramango gintuzke. Ez dugu hala egingo, han esandakoak gogoan izango direlakoan, baita *esker eman* honetarako ere.

Ikus dezagun amaitzeko, *buruz* postposizioa. Hasieran esan dugun bezala, lekuzkoa izan daiteke postposizio hau, nahiz eta lekuzkoa ere ez den erabilera erakusten duen. Bere bi alderdi horiek aipatuko ditugu jarraian, hala irakurleak ezagutuko du baita nolakoa den leku-datiboa eskatzen duen lekuzko postposizio bat ere.

*Buruz*²⁴⁹ postposizioak, “hacia, en dirección a” adieraz datiboaz markatzen du osagarria, hala nola, ondoko adibideetan (a,b). “Kontra” adieraz ere berdin (c):

- (380) a. Bizi berri bati buruz abia nadientzat (Dv Led 163)
- b. Baxenabar, Lapurdi eta Xuberoan / nik ez dakit jendea zeri buruz doan; / euskara itotzea hartu du gogoan (Xa Odol 224)
- c. Zer balentia! Berogei mila, ehüni bürüz! (Mde Pr 49)

Postposizioak datiboa erakusten du baita denbora esanahia duenean, esaterako, *Gabari buruz* (Sal) (Gte *Erd* 71).

²⁴⁶ *Esker* “Tr. Documentado en la tradición septentrional (y en Lizarraga de Elcano) hasta el presente siglo, en que es normalmente empleado al Sur, sobre todo en la segunda mitad.” (OEH VII: 320).

²⁴⁷ *Esker*, besterik gabe, izentzat har liteke. Dena den, goian esan dugun moduan, ez gaitu horrenbeste kezkatzen hitzaren kategoria zein den zehazteak. Ikus baita Etxepare & Oyharçabal (2008b,c) lekuzko datiboak hartzen dituzten zenbait hitzen kategoriarako —*aitzina*, *beheit*, eta abar—.

²⁴⁸ Postposizio honetaz, ikus Villasante (1983: 76).

²⁴⁹ *Buruz* (BN, S) “Tr. Documentado sobre todo en textos de autores bajo-navarros y suletinos del los ss. XIX y XX. [...] En *EI* 200 se recoge como respuesta a «hacia la montaña, vers la montagne» *mendiri buruz* en Ainoa (L-ain). En AtSac 69, respondieron con dativo a «vers [le bois]» en diversos puntos de L-côte, BN-lab-ad-bard-arb-mix-ciz y S.” (OEH V:754).

Ez dirudi datibotik asko bereizten denik postposizio berak erakus deza-keen adlatiboa²⁵⁰ ere. (b) adibideak adlatiboa eta datiboa dakartza:

- (381) a. Bere emaztea eta umeak Mexikoko irian utzirik, Tepic eskualdera buruz atera zen (FIR 134)
- b. Ez duzue ikusten zuen armadaren oldarra ez dagoela Parisera buruz, bainan bai itsasoari buruz Frantsesen eta Anglesen junta tran-katurik? (StPierre 20s)

Honek neurri handi batean leku-datiboek ohikoa duten datibo eta postposizio alternantzia erakusten du, kasu honetan adlatiboarekikoa. Txandaketa horren oihartzuna jaso izan dute euskalariak.²⁵¹ Esate batera, Pikabeak (1993: 218) dioenez, datiboa bizidunekin ageri da eta bizigabeekin adlatiboa:

- (382) a. Jesus Jauna itzuli zen hekiei buruz (Jn *SBI* 22)
- b. Itzuli zen berehala elizarat buruz (Jn *SBI* 52)

Alabaina, goian eman ditugun adibideek erakusten dutenez, datiboa bizigabeekin ere erabiltzen da, ez bizidunekin soilik. Oso litekeena da adlatiboa bizigabeetara mugatzea, baina datiboaren erabilera lehenago ere ikusi dugunez —adibidez, *begira egon* predikatu konplexuan—, ez da bizidunetara mugatzen eta bizigabeetara ere zabaltzen da.

Gaur egun ere *buruz* honen testigantza ugari aurkitu ditugu. *Herriara* joz gero, kasuistika osoa aurkituko du irakurleak: leku-datiboa (a), “kontra” adierakoa (b), denbora adierazten duena (c), datibo biziduna (d), eta baita adlatiboa bera ere (e):

- (383) a. Yemen aldeko itsasoan zoalarik Fraitziari buruz petrolaz kargatu-rik, makur zerbait zako gertatu eta sua lotu. (*Herria*, 2002-10-17, 2)
- b. Ipar aldea oro beretua dute jazarleek eta jakin arazi dute hegoaldeari buruz eginen dutela orai beren oldarra, Abidjan hiri nausiaz jabetu artio (*Herria*, 2002-10-17, 2)
- c. Negu huntan tenkatu beharko da auzi hori, obrak egitekotan helduden udari buruz, rugbilarien sasoina bururatu-eta, ondokoa hasi aintzin... (*Herria*, 2001-11-08, 1)
- d. Taizé-ko anaidiak antolatzen du urte undar oroz elgarretaratze be-rezi bat, gazteeri buruz joanez. (*Herria*, 2001-06-07, 6)

---

²⁵⁰ Goiko azken oin-oharraren ildotik: “ En *EI* 220 se recoge como respuesta a «hacia la montaña, vers la montagne» *mendirira buruz* (BN-ciz...)” (OEH V: 755).

²⁵¹ Ikus baita Villasante (1983:71). Lafittek (1944: 170-1) ez du *buruz* datiboa hautatzen duten postposizioen artean aipatzen, adlatiboa hautatzen dutenen artean baino ez.

- e. Mugarat buruz zoan kamiun bat, Suisatik heldu zena, bat-batean zehar joan da eta arrunt ixkuli! autobidearen zabaltasun guzia hartzen zuela! (*Herria*, 2001-01-25, 2)

Honaino ikusi dugun erabilera hau ez da hegoaldeko irakurleentzat, behintzat, ondoko hau bezin ezaguna: “-(r)en gainean, -(r)i dagokionez, -a gaitzat harturik” adieraz (Sarasola 2007: 256)²⁵² ari gara, osagarriaren markapenean datiboa erakusten duena. Hona pare bat adibide:

- (384) a. Finlandiako gauza askotaz berba egin dogu, baiña batez be ango literaturari buruz (Alzola *Atalak* 95)
- b. Ez da hizkuntzarik Europa osoan euskara bezain ilun eta ezkutu ageri denik, bere jatorriari eta kondairari buruz (MIH 146)

Gaur egungo hegoaldeko testuetan, hauxe da nagusitu den erabilera, leku-datiboaren kaltetan.

---

²⁵² *Buruz* (V-m, B, BN-lab-ciz, S) “*Tr.* Comienza a documentarse en la 2.ª mitad del s. XIX en textos septentrionales. En el s. XX se hace muy común tbn. entre los autores meridionales.” (OEH V: 755). Ikus baita Villasante (1983: 72).

